

Uit de inhoud

In memoriam Gerwin Hoekstra

Op 27 november 2022 overleed Gerwin Hoekstra op slechts 30-jarige leeftijd. Jaap de Kok schreef samen met vijf andere vrienden van Gerwin een in memoriam.

4

Het Koulen-orgel in Noorbeek

In februari 2021 veroorzaakte een brand grote schade aan het Koulen-orgel in de Sint-Brigida-kerk te Koulen. Afgelopen najaar kon het door Verschuieren Orgelbouw gerestaureerde instrument weer in volle glorie aan het publiek worden gepresenteerd.

20

Oekraïense orgelcultuur

Sinds de Russische inval in Oekraïne is er naast allerlei andere vormen van steun sprake van een soort 'cultureel verzet': partituren van Oekraïense composities werden en worden online gedeeld, met daarbij de oproep om de muziek zo veel mogelijk

uit te voeren. De organiste Nadiya Velychko geeft een schets van de Oekraïense orgelcultuur.

7

Het Mecklenburgisches Orgelmuseum

In de zomer van 2022 was ons redactielid Dick Sanderman 'artist in residence' van het

Mecklenburgisches Orgelmuseum Malchow, gelegen in het noordoosten van Duitsland. Hij geeft een beschrijving van de collectie en maakt een vergelijking met het Nationaal Orgelmuseum in Elburg.

32

Interview met Anna Lapwood

Ze is wereldwijd misschien wel de organist die het meest actief is op sociale media: Anna Lapwood uit Engeland. We spraken met haar over haar kennismaking met het orgel en de Engelse koortraditie, en natuurlijk over haar online activiteiten.

16

En verder ...

Uit de orgelwereld	2
Het Lohman-orgel van Siddeburen Trouwens	10
Hendrik-Ido-Ambacht, een impressie Muziekbijlage	19
Afsluitende restauratie Gouda	24
Portret van Eltje Post (92)	27
Cd-recensies	36
Bladmuziek	40
Boekbespreking	43
Wegwijzers	48
Index 2022 organisten/componisten	50
Index 2022 orgels	52
	54
	55

Het maartnummer verschijnt omstreeks
24 februari a.s.

In onze volgende nummers onder meer:

- De firma Flaes & Brunjes
- De laatste generatie Smits
- Werkbespreking *Choral joyeux* van Jan Mul

Fotoverantwoording omslag

Het gerestaureerde Koulen-orgel in Noorbeek.

Zie p. 20 e.v. van dit nummer.

© Wim van der Ros

Gerwin Hoekstra, 1992-2022

In de avond van 27 november 2022, de eerste Adventszondag, overleed Gerwin Hoekstra aan de gevolgen van een ernstige ziekte, nog maar 30 jaar oud.

Jaap de Kok en vijf andere vrienden schetsen een portret van het leven van Gerwin.

Gerwin werd op 22 november 1992 geboren in Almere. Al na korte tijd verhuisde het gezin naar Winsum (Groningen), waar Gerwin opgroeide als broer van twee zusjes. Toen Gerwin nog maar een klein jongetje was, kreeg een familielid een orgelconcert aangeboden als verjaardagscadeau. Hierdoor raakte hij volledig geobsedeerd door het orgel. Niet veel later verscheen er een Johannus-orgel in huis. Toen zijn ouders een advertentie in het plaatselijke krantje van Winsum tegenkwamen waarin orgellessen aangeboden werden, pakten ze door. En zo kwam Gerwin als achtjarige bij Dirk Molenaar op orgelles in Eenrum. De boeken waren niet aan te slepen en al snel bleek dat het hier ging om een orgelleerling met een bovengemiddelde aanleg en intrinsieke motivatie voor het orgelspelen. Dit zou hem in de toekomst dan ook ver brengen.

De vakstudie

Zijn vakstudie orgel begon Gerwin aan het Prins Claus Conservatorium te Groningen. Als student van Theo Jellema en Erwin Wiersinga behaalde hij daar cum laude het bachelordiploma. Vervolgens sloeg hij zijn vleugels uit en zette hij de studie voort in de VS. Zijn docenten waren daar James David Christie (voor orgel), Mark Edwards en Webb Wiggins (voor klavecimbel). Hij behaalde er de master historical keyboards. Na terugkeer in Nederland bekwaamde hij zich verder tot kerkmusicus en nam lessen bij Sietze de Vries (improvisatie) en Stef Tuinstra (interpretatie).

Benoemd in Leeuwarden

Vanaf het moment dat bekend werd dat Theo Jellema zijn positie als organist van de Grote of Jacobijnerkerk in Leeuwarden zou verlaten, pakte Gerwin de voorbereidingen voor de sollicitatie gestructureerd aan. Hij besloot in welke improvisatiemethodes hij zich wilde verdiepen als voorbereiding op het proefspel, en werkte deze systematisch door. Hij besloot ook om de

zomer voorafgaand aan de sollicitatie niet mee te doen aan het orgelconcours in Innsbruck – wat eerst zijn plan was – zodat hij zich volledig kon focussen op het aankomende proefspel. Zijn serieuze, gedisciplineerde werkhouding wierp zijn vruchten af: uit een groep van 12 kandidaten werd Gerwin als jongste sollicitant benoemd tot de nieuwe organist van het Müller-orgel. Een noordeling zal niet snel zeggen dat hij trots is, maar o, wat was hij blij met deze benoeming! Hij straalde van top tot teen toen het nieuws kwam.

Van organist tot videomonteur

Tijdens de studie kerkmuziek werd zijn interesse en liefde voor kerkmuziek versterkt. Hij hechtte veel waarde aan het zondags vieren van de liturgie. Hij zag het dan ook als zijn missie en ambt als kerkmusicus de liturgie gaande te houden. “Het bezig zijn met kerkmuziek was voor hem een toegang om bezig te zijn met de wereld van het geloof. In de muziek ging het meer voor hem leven”, klonk het tijdens de dankdienst voor zijn leven op 3 december jl. Toen Gerwin net werkzaam was brak de coronapandemie uit. De kerk was leeg en er was nog geen mogelijkheid om de diensten te livestreamen. Ook hier gold: het vieren van de liturgie moet doorgaan en toegankelijk blijven voor iedereen. Kortom, Gerwin nam de vieringen op met zijn eigen camera's en monteerde de beelden (hij was daar een groot aantal uren per week mee bezig), zodat de eerstvolgende zondag een dienst online beschikbaar was. Zo werd Leeuwarden de eerste maanden van de coronapandemie vanuit de Grote Kerk voorzien van kerkdiensten dankzij Gerwins inzet. Zijn orgelspel tijdens de vieringen werd bijzonder gewaardeerd en hij kon met iedereen goed opschieten. Hij pakte dingen diplomatiek aan waarbij hij zijn visie op kerkmuziek niet verloochende. Zo werd hem gevraagd om de cantorij te begeleiden op piano. Dit had niet zijn voorkeur, maar toch deed hij het waarmee hij de nodige goodwill creëerde.

TEKST: JAAP DE KOK
(GESCHREVEN SAMEN MET
RUDI DIEKSTRA,
WIETSE OUWEJAN,
LUKAS JAN SCHOONBEEK,
JOCHEM SCHUURMAN EN
PETER VAN DER ZWAAG)

Het Lohman-orgel van Siddeburen als weleer

Het Lohman-orgel in de romaanse kerk van Siddeburen is een aardig voorbeeld van een instrument dat tot de twintigste eeuw zich redelijk goed heeft gehouden. Maar toen kwam het verval en volgde een ingrijpende kerkrestauratie, waarna het orgel weinig 'conditie' meer had. En de kerkvoogden weinig geld. En sommige aangetrokken orgeldeskundigen weinig historisch besef...

De orgelrestauratie in 1956 maakte dat het instrument er na jaren maar zielig en bleek bij kwam te staan, versterkt door het eigen 'gezicht' van het orgel zelf, met de 'mondhoeken' naar beneden. Maar dankzij de jongste orgelrestauratie uitgevoerd in 2020-2021 door Van Vulpen, staat het instrument er weer 'Lohmanhaftig' bij en klinkt het als weleer.

Het gerestaureerde Lohman-orgel, in de eveneens gerestaureerde kerk van Siddeburen. Op beide zijvleugels staat de notentekst van Psalm 150 geschilderd.

Het dorp Siddeburen is het meest oostelijke dorp van de Groninger Woldstreek, of Duurswold. Op een dekzandrug die van het zuidwesten naar het noordoosten loopt, liggen acht lintdorpen. Vanuit deze plaatsen werden vanaf de tiende eeuw uitgebreide veengebieden ontgraven. De kerk van Siddeburen was in eerste aanleg een tufstenen zaalkerk van twee traveeën uit de twaalfde eeuw, met een vrijstaande toren aan de westkant. In de dertiende eeuw werd de kerk in baksteen vergroot naar het oosten en tevens verhoogd voor het aanbrengen van gewelven. De toren groeide een geleding mee en werd afgesloten met een zadeldak. Later werd de toren met de kerk verbonden. Aan de noordkant van de kerk verrees een sacristie die evenwel eeuwen later werd afgebroken.

In het begin van de negentiende eeuw raakten kerk en toren in verval, waarop

Evenals bij de toren van Hellum is in Siddeburen de toren op grote zwerfkeien gefundeerd. Vanwege de opvallende grootte is hier de hoeksteen geen steen des aanstoots ...

in 1832 de toren van 36 m werd verlaagd naar 29 m en afgesloten met een tentdak. Het kerkdak werd vernieuwd. Toen zal de muur van de apsis zijn verhoogd om alles onder één dak te krijgen. Zoals dat bij meer kerken in de negentiende eeuw gebeurde, werden in 1882 de toren en kerk uitwendig gestuct. Van 1948-1955 werden kerk en toren gerestaureerd.

TEKST: DIRK MOLENAAR
FOTOGRAFIE: KEES KUGEL

tenzij anders vermeld

Anna Lapwood, de Tik Tok-organist

Bij veel orgelliefhebbers die actief zijn op sociale media zal de naam van Anna Lapwood een belletje doen rinkelen. Als geen ander maakt de jonge Engelse organiste gebruik van de mogelijkheden die Facebook, Instagram en TikTok bieden. En dat terwijl ze min of meer per toeval achter het orgel terecht kwam. Op ons verzoek om zich nader aan het Nederlandse orgelpubliek te presenteren, reageerde ze meteen enthousiast.

Andy Paradise

Anna Lapwood in het orgel van de Royal Albert Hall te Londen.

“In mijn jonge jaren heb ik diverse instrumenten leren bespelen, waaronder piano, viool en altviool”, steekt Anna van wal. “Mijn eerste echte muziekstudie was op de harp, ik was toen elf jaar. Een jaar of vier later maakte ik kennis met het orgel. Dat was niet echt liefde op het eerste gehoor, ik vond de klank nogal hard. Dus toen mijn moeder mij vroeg of een orgelstudie iets voor mij was, reageerde ik niet bijster enthousiast. Dat veranderde toen ze vertelde dat je als *organ scholar* een vleugel op je kamer kreeg. Ik heb gesolliciteerd en werd aangenomen. De vleugel kwam er helaas niet.”

Als *organ scholar* was Anna iedere morgen bij de koorrepetitie en werkte ze mee aan acht diensten per week. Er ging een wereld voor haar open. “Ik was een outsider, ons gezin ging naar een evangelische kerk, ik zat op een seculiere school en mijn muzikale activiteiten speelden zich vooral af in de orkestwereld. Met de Engelse koortraditie

was ik niet bekend. Dat leverde in het begin wel eens rare situaties op. Zo had ik een keer het *Mag & Nunc in F* van George Dyson ingestudeerd, maar dan in het halve tempo. Je begrijpt dat orgel en koor aan het begin van de repetitie niet helemaal synchroon liepen.” Ze kan er nog steeds om schaterlachen.

Vrouwelijke componisten

Anna speelt graag nieuwe muziek. “Dat geeft me een enorm gevoel van vrijheid, je interpretatie wordt dan ook niet continu vergeleken met andere uitvoeringen. Daarbij komt dat ik veel samenwerk met componisten, dat levert mooie dialogen op. Ik voel het als mijn verantwoordelijkheid om nieuwe werken voor orgel te laten componeren, zo houd je de orgelcultuur levend.” Speciale aandacht heeft Anna voor vrouwelijke componisten. “Op enig moment had ik voor mezelf de regel bedacht dat er minstens één vrouw op mijn concertprogramma moest staan. Overigens niet vanuit het oogpunt van gender, maar

TEKST: JOOST VAN BEEK

Koulen-orgel in Noorbeek schittert weer na restauratie

Op 3 februari 2021 brak er brand uit bij het altaar van de Sint-Brigidakerk in Noorbeek. Het barokke houten altaar met een schilderij uit 1780 werd daarbij volledig verwoest. De naar boven trekkende hitte vond via de nis achter het orgel een trekgat in de toren van de kerk. Daardoor bracht hitte en rook ernstige schade toe aan het orgel. Met name de kas van het orgel werd hierbij beschadigd, het frontpijpwerk smolt weg, hout trok krom en snijwerk verkoolde. Ook bovendelen van de corpora van het metalen pijpwerk van het Manuaal smolten weg door de hitte. Ook de windvoorziening in de toren raakte ernstig beschadigd. Onder advies van Marcel Verheggen namens de KKOR voerde Verschuieren Orgelbouw een restauratie/reconstructie uit.

Op zondag 6 november jl. werd het gerestaureerde orgel officieel in gebruik genomen met een concert, waarbij Sjef Streukens en adviseur Marcel Verheggen het orgel bespeelden.

TEKST EN FOTOGRAFIE:
WIM VAN DER ROS

tenzij anders vermeld

De van oorsprong romaanse kerk werd in de dertiende eeuw opgetrokken in mergel. Het gebouw is gewijd aan de Heilige Brigida, de beschermheilige van Noorbeek. Rond 1400 begon een verbouw van de kerk in gotische stijl. In het middenschip getuigen nog een vijftal blinde romaanse rondboogvensters van de oorspronkelijke opzet. Tot 1614 was de Sint-Brigidakerk een filiaalkerk van de parochie van (het huidige Belgische) 's-Gravenmoeren. In 1626 scheidde de parochie Mheer –inclusief Noorbeek – zich af.

In 1772 werd achter de kerk de huidige Sint-Brigidakapel in classicistische stijl in baksteen opgetrokken. In 1847 werd het toegangsportaal in de kerk met bijruimtes in baksteen gebouwd. In de jaren 1910 tot 1913 werden bij een algehele restauratie de sacristie en de bij-sacristie aan noord- en zuidzijde van het koor toegevoegd. In 1990-1991 vond een consoliderende restauratie van de kerk plaats. Na de kerkbrand in 2021 volgde een grondige restauratie, waarna de kerk op

De Sint-Brigidakerk met daarvoor de Sint-Brigidakapel.

17 april 2022 weer voor de eredienst in gebruik kon worden genomen. Jaarlijks wordt op de tweede zaterdag na Pasen voor de kapel een Sint-Brigidaden geplaatst. Deze den-plantingen in Zuid-Limburg zijn een voorbeeld van het kerstenen van een van oorsprong heidens ritueel rond de meiboom.

Mecklenburgisches Orgelmuseum Malchow

Redactielid Dick Sanderman fungeerde afgelopen zomer twee weken als 'organist in residence' in het Mecklenburgisches Orgelmuseum in Malchow. Op de volgende pagina's deelt hij zijn ervaringen met u. Malchow is niet naast de deur: vanuit Utrecht toch zo'n 650 kilometer rijden. Maar wellicht inspireert dit artikel u om er bij gelegenheid eens een kijkje te nemen!

Het Mecklenburgisches Orgelmuseum.

Tijdens een vakantie in Schwerin bezocht ik in 2015 onder meer het Mecklenburgisches Orgelmuseum in Malchow. Zo kwamen de eerste contacten tot stand, en die leidden ertoe dat ik er in de zomer van 2022 twee weken lang de huisorganist mocht zijn. Wederzijds beviel dat zo goed dat we meteen een afspraak maakten om – bij leven en welzijn – komende zomer weer twee weken in Malchow actief te zijn.

Als 'organist in residence' verzorg je twee concerten per week, een programma van een half uur op donderdag en een 'Orgelmatinee' van een uur op zondagmiddag. Men vindt het fijn als je op de andere dagen zo nu en dan komt oefenen: live muziek is in een muziekinstrumentenmuseum immers veel leuker dan de ingeblikte klanken van een cd. Soms wordt de kerk waarin het museum is gehuisvest ook als trouwlocatie gebruikt. In dat geval wordt de organist in residence gevraagd de bekende bruidsmarsen of andere passende muziek te spelen.

Museum aan het water

Het stadje Malchow (uitspraak 'Maltsjoo')

noemt zichzelf graag Inselstadt, eilandstad dus. Inderdaad is de Altstadt gebouwd op een eiland. Aan de zuidoostkant is dat eiland nu middels een dam verbonden met het vasteland, aan de westkant ligt een draaibrug die elk heel uur open gaat om schepen door te laten. Dat duurt 15 tot 25 minuten, elk uur weer. Als ik van m'n appartement naar het museum fietste, probeerde ik die rit steeds zo te plannen dat ik niet voor de draaibrug hoefde te wachten... Het gebied rond Malchow wordt de Mecklenburger Seenplatte genoemd, of ook wel het 'Land van de 1000 meren'. Waterrecreatie is een belangrijke reden waarom veel toeristen hun vertier zoeken in deze regio. Bekend is vooral de Müritz, dat na de Bodensee het grootste meer van Duitsland is.

Het Mecklenburgisches Orgelmuseum is ontstaan in 1997. Doelstellingen zijn het veiligstellen van bedreigde instrumenten en het verschaffen van informatie over de werking en geschiedenis van het orgel. Het voor publiek toegankelijke deel van het Orgelmuseum is gevestigd in een neogotische voormalige kloosterkerk, een sfeervolle ruimte. De ligging aan de

TEKST & FOTOGRAFIE:
DICK SANDERMAN

